A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)
2005. április 21. *

A C-267/03. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Högsta domstolen (Svédország), a Bírósághoz 2003. június 18-án érkezett, 2003. április 10-i határozatával terjesztett elő az előtte

Lars Erik Staffan Lindberg

ellen folytatott büntetőeljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: C. W. A. Timmermans (előadó) tanácselnök, C. Gulmann, R. Schintgen, G. Arestis és J. Klučka bírák,

főtanácsnok: F. G. Jacobs,
hivatalvezető: H. von Holstein hivatalvezető-helyettes,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2004. október 7-i tárgyalásra,

* Az eljárás nyelve: svéd.

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

— S. Lindberg képviseletében C.-G. Tauson, advokat,

— a svéd kormány képviseletében A. Kruse, meghatalmazotti minőségben,

— a francia kormány képviseletében R. Loosli-Surrans, meghatalmazotti minőségben,

— a portugál kormány képviseletében L. Fernandes és A. P. Barros, meghatalmazotti minőségben, segítőjük: J. da Cruz Vilaça advogado,

— az Egyesült Királyság kormányának képviseletében K. Manji, meghatalmazotti minőségben, segítője: M. Demetriou barrister,

— az Európai Közösségek Bizottságának képviseletében L. Ström van Lier, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2004. december 16-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az 1994. március 23-i 94/10/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (HL L 100., 30. o.) módosított, a műszaki szabványok és szabályok terén történő információszolgáltatási eljárás megállapításáról szóló, 1983. március 28-i 83/189/EK tanácsi irányelvre (HL L 109., 8. o., a továbbiakban: 83/189 irányelv) vonatkozik.

2 Ezt a kérelmet a S. Lindberg ellen, bizonyos játékautomaták üzemeltetésével a nyilvánosság számára tiltott szerencsejáték szervezése által, a sorsolásos játékokról szóló svéd jogszabály megsértése miatt indított büntetőeljárás keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

A közösségi szabályozás

3 A 83/189 irányelv 1. cikke elrendeli:

„Ezen irányelv alkalmazásában a következő meghatározásokat kell alkalmazni:

1. »termék«: minden iparilag előállított termék és mezőgazdasági termék, beleértve a haltermékeket is;

2. »műszaki leírás«: egy dokumentumban szereplő részletes leírás, amely egy termék előírt tulajdonságait határozza meg, ilyen például a minőségi színvonal, a teljesítmény, a biztonság vagy a méretek, beleértve a termékre alkalmazandó olyan követelményeket, mint a termék megnevezése, a terminológia, a jelképek, a vizsgálat és a vizsgálati módszerek, a csomagolás, a jelölés vagy címkézés és a megfelelőségértékelési eljárások.

[...]

3. »egyéb követelmények«: a műszaki leíráson kívüli egyéb olyan követelmény, amelyet a termékre különösen a fogyasztók vagy a környezet védelme céljából írnak elő, és amely befolyásolja a termék forgalomba hozatal utáni életciklusát, ilyen követelmény például a használat, az újrafeldolgozás, az újrafelhasználás vagy hulladékkezelés feltételei, ha ezek a feltételek jelentősen befolyásolhatják a termék összetételét vagy természetét, valamint értékesítését;

[...]

9. »műszaki szabály«: műszaki leírások és más követelmények, beleértve a vonatkozó közigazgatási intézkedéseket is, amelyek betartása egy tagállamban vagy annak nagyobb részében való értékesítés vagy használat esetén *de jure* vagy *de facto* kötelező, valamint a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezései, kivéve a 10. cikkben foglaltakat, amelyek megtiltják valamely termék gyártását, behozatalát, értékesítését vagy használatát.

[...]

10. »műszakiszabály-tervezet«: egy műszaki leírás vagy más követelmény szövege, beleértve az elfogadása vagy műszaki szabályként történő végleges elfogadása céljából megszövegezett közigazgatási rendelkezéseket is, ha a szöveg az előkészítés olyan fokán áll, amelyen még lényeges módosítások végezhetők."

4 A 89/189 irányelv 8. és 9. cikke kötelezővé teszi a tagállamok számára egyrészt, hogy közöljenek az Európai Közösségek Bizottságával minden műszakiszabály-tervezetet, amelyek ezen irányelv hatálya alá tartoznak, kivéve ha az csak egy nemzetközi vagy európai szabvány teljes szövegét ülteti át, ebben az esetben a megfelelő szabványra történő hivatkozás is elegendő, másrészt, hogy több hónapra elhalasszák a műszakiszabály-tervezet elfogadását, hogy lehetőséget nyújtsanak a Bizottság számára, hogy megvizsgálja, hogy azok összeegyeztethetőek-e a közösségi joggal, különösen az áruk szabad mozgásával, vagy hogy irányelvre, rendeletre vagy határozatra tegyen javaslatot az érintett területen.

A svéd szabályozás

A büntető törvénykönyv

5 A büntető törvénykönyv (brottsbalken, a továbbiakban: a svéd büntető törvénykönyv) 16. fejezetének 14. pontja tiltottszerencsejáték-szervezés miatt bűnösnek nyilvánítja és pénzbüntetéssel vagy legfeljebb kétéves szabadságvesztéssel rendeli büntetni azt, aki a nyilvánosság számára jogtalanul olyan játékot vagy más olyan tevékenységet szervez, amelynek eredménye teljesen vagy részben a véletlentől függ, vagy olyan tevékenységet, amely a természetéből adódóan, vagy a tétek gazdasági értéke, illetve egyéb körülmények miatt a játékos számára kockázatos, vagy alkalmas a szervező számára jelentős gazdasági haszon elérésére.

A sorsolásos játékokról szóló jogszabály

6 Az 1995. január 1-jén hatályba lépett sorsolásos játékokról szóló (1994:1000) törvény [lotterilagen (1994:1000), SFS 1994., 1000. sz., a továbbiakban: a sorsolásos játékokról szóló törvény] elfogadását megelőzően az 1979. január 1-jétől alkalmazandó, sorsolásos játékokról szóló (1979:207) rendelet [lotteriförordningen (1979:207), SFS 1979., 207. sz.], majd az 1984. január 1-jén hatályba lépett, sorsolásos játékokról szóló 82:1011) törvény [lotterilagen 1982:1011), SFS 1982., 1011. sz.] megtiltották az automatizált játékok szervezését a nemzetközi útvonalon közlekedő tengerjáró hajók fedélzete kivételével.

7 A sorsolásos játékokról szóló törvény 3. cikke elrendeli:

„A jelen törvény értelmében a »sorsolásos játék« kifejezés olyan tevékenységet jelöl, amellyel egy vagy több résztvevő téttel vagy anélkül más résztvevőknél magasabb értékű nyereményt érhet el a következőképpen:

1) sorshúzás, jóslás, fogadás és hasonló eljárások;

2) vásári játékok;

3) lottójátékok, játékautomaták, rulettjáték, kockajáték, kártyajáték, betűpiramisok és más hasonló játékok.

[...]"

8 A sorsolásos játékokról szóló törvény 6. cikke előírja:

„A jelen törvény értelmezésében automatikus játékok a következő mechanikus vagy automatikus játékgépek:

1) a »varuspelsautomat« gépek, amelyek a nyereményt áruk formájában adják, és amelyeknél a nyerés esélye teljes egészében vagy részben a véletlentől függ;

2) a »penningautomat« gépek, amelyek a nyereményt készpénzben fizetik ki, és amelyeknél a nyerés esélye lényegében a véletlentől függ;

3) a »värdeautomat« gépek, amelyek a nyereményt szelvények, zsetonok formájában vagy más módon fizetik ki, és amelyeknél a nyerés esélye lényegében a véletlentől függ;

4) a »skicklighetsautomat« gépek, amelyek a nyereményt készpénzben fizetik ki, és amelyeknél a nyerés esélye a játékos ügyességétől függ."

9 A sorsolásos játékokról szóló törvény 9. cikke szerint:

„Ha a jelen törvény ellentétes rendelkezést nem tartalmaz, sorsolásos játékot csak engedéllyel lehet szervezni."

10 A sorsolásos játékokról szóló törvény 54. cikke (1) bekezdésének 1. pontja szerint, aki szándékosan vagy súlyosan gondatlanul tiltott sorsolásos játékot szervez, pénzbírsággal, vagy legsúlyosabb büntetésként hat hónapos szabadságvesztéssel büntethető.

11 A kérdést előterjesztő bíróság határozatából következik, hogy a sorsolásos játékokról szóló törvény hatálybalépését követően a svéd bíróságok szinte azonnal szembesültek e törvény hatálya meghatározásának problémáival.

12 Közelebbről az a kérdés merült fel, hogy a játékautomaták „lyckohjulsspel" elnevezésű kategóriája a sorsolásos játékokról szóló törvény hatálya alá tartozik-e. Ezeknek a „fruktspel" típusú játékoknak, vagy félkarú rablóknak, nyomógombos pénznyerő automatáknak, sőt a pókerjátékoknak is az a jellegzetességük, hogy a nyereményt nem közvetlenül a gép fizeti, hanem azt a játékos kérésére személyesen adják át.

13 Ebben a tekintetben számos svéd bíróság, köztük fellebbviteli bíróságok is, határozott úgy, hogy a „lyckohjulsspel" az említett jellegzetesség miatt nem tartozik a sorsolásos játékokról szóló törvény 6. cikkében érintett játékautomata-kategóriák egyikébe sem, és azokat „hasonló játékoknak" sem lehet minősíteni a törvény 3. cikkének (3) bekezdése alapján. Ebből következik ezen ítélkezési gyakorlat szerint, hogy ezek a játékok nem tartoznak az említett törvény hatálya alá.

14 Tekintettel erre az ítélkezési gyakorlatra, a svéd kormány az előzetes döntéshozatalra utaló határozat szerint javasolta, hogy a sorsolásos játékokról szóló törvényt úgy módosítsák, hogy a „lyckohjulsspel" a törvény 3. cikkének 3. és 6. pontja szerinti játékautomaták fogalma alá tartozzon.

15 A sorsolásos játékokról szóló törvényt módosító (1996:1168) törvénnyel [lag om ändring i lotterilagen (1996:1168) SFS 1996, 1168. sz., a továbbiakban: 1996-os törvény], amely 1997. január 1-jén lépett hatályba, a Riksdag (svéd parlament) a kormány említett javaslatát elfogadta.

16 Az 1996-os törvény egy bevezető részt illesztett a sorsolásos játékokról szóló törvény 6. cikkébe, amelynek szövege a következő:

„A jelen törvény értelmében játékautomaták a mechanikus vagy automata játékgépek.

[...]"

17 Az 1996-os törvény ezenkívül a 24a. cikket illesztette a sorsolásos játékokról szóló törvénybe, ez a rendelkezés előírja:

„Kizárólag a következő típusú játékautomaták részesülhetnek engedélyben: a »varuspelsautomat«, a »penningautomat«, a »värdeautomat« és a »skicklighetsautomat«."

18 A sorsolásos játékokról szóló törvény említett 24a. cikkéből következik, hogy amennyiben a „lyckohjulsspel" nem engedélyezhető, azok üzemeltetése Svédországban e törvény értelmében tilos.

19 1999-ben a sorsolásos játékokról szóló törvényt más helyeken is módosították, különösen a „varuspelsautomat" rendszerét illetően a sorsolásos játékokról szóló törvényt módosító (1999:358) törvénnyel [lag om ändring i lotterilagen (1999:358), SFS 1999, 358. sz., a továbbiakban: az 1999-es törvény].

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

20 A Ljungby tingsrätt (Ljungby bírósága) 1996. június 16-i ítélete, amelyet fellebbezést követően a Göta hovrätt (Göta fellebbviteli bírósága) 2000. október 31-i ítéletével helybenhagyott, Lindberget bűnösnek találta tiltott szerencsejáték szervezése bűncselekményében, és 80 napon keresztül 150 SEK napi tétel pénzbüntetés megfizetésére kötelezte.

21 Terhére rótták, hogy 1997. január 1-jétől 1998. április 20-ig engedély nélkül olyan nyilvános sorsolásos játékot szervezett, amelynek a svéd büntetőtörvénykönyv 16. fejezetének 14. cikke értelmében kockázati jellege volt. A „lyckohjulsspel" kategóriájába tartozó szerencsejátékról volt szó, amelyet Älmhultban az Ingvars kioszk helyiségeiben szerveztek.

22 S. Lindberg fellebbezéssel élt a Högsta domstolen (legfelsőbb bíróság) előtt a Göta hövrätt által meghozott ítélet ellen.

23 Ebben a fellebbezésben elsősorban azt kérte, hogy szüntessék meg az ellene indított eljárást, másodsorban, hogy a terhére rótt bűncselekményt tekintsék a sorsolásos játékokról szóló törvény egyszerű megsértésének, és csökkentsék azoknak a napoknak a számát, amelyek alapján kiszabták a pénzbüntetést.

24 Előterjesztette közelebbről, hogy az 1996-os törvény rendelkezései, amennyiben azok a 1997. január 1-jétől alkalmazandó „lyckohjulsspel" üzemeltetésének tilalmát tartalmazzák, a 83/189 irányelv értelmében műszaki szabálynak minősülnek, amelyek, mivel a hatálybalépését megelőzően a svéd hatóságok azt nem közölték a Bizottsággal, nem lehetnek az irányelvvel érvényes módon ellentétesek.

25 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban a Högsta domstolen a hozzá a bíróság mellett működő főügyész (a továbbiakban: a főügyész) által benyújtott írásbeli indítványra hivatkozik. Ez az indítvány a következőképpen foglalható össze.

26 A főügyész szerint azt a kérdést, hogy az S. Lindberg által szervezett szerencsejáték tiltott volt-e, vagy sem, nem lehet a sorsolásos játékokról szóló szabályozáson kívül értékelni, mivel azokra a tevékenységekre, amelyek a törvénynek megfelelően engedéllyel rendelkeznek, vagy az engedély alól felmentést kaptak, nem vonatkozik a svéd büntető törvénykönyv 16. fejezetének 14. cikke.

27 A főügyész, a jelen ítélet 11. és 15. pontjában felidézett körülményekre való hivatkozást követően, amelyek között a 1996-os törvényt elfogadták, megemlíti, hogy a sorsolásos játékokról szóló törvény elfogadása során a Svéd Királyság még nem volt az Európai Unió tagja, és megállapítja ebben a tekintetben, hogy a 83/183 irányelv nem tartalmaz visszaható hatályú kötelezettséget a már elfogadott rendelkezésekről való értesítés vonatkozásában.

28 Rámutat azonban arra, hogy az 1996-os törvény elfogadása során a Svéd Királyság az Európai Unió tagjává vált.

29 A főügyész megemlíti, hogy a svéd kormány tervezetét, amely az 1996-os törvénnyé vált, a 83/189 irányelv alapján nem közölték a Bizottsággal, azonban ezt követően a közlési kötelezettség végrehajtását illetően némi bizonytalanság volt tapasztalható.

30 A svéd kormány úgy vélte, hogy nincs szükség ilyen értesítésre, mivel a sorsolásos játékokról szóló törvény már rendelkezik a „lyckohjulsspel"-ről, ennélfogva ezek a játékok az e törvény 3. cikkének 3. pontjában érintett „hasonló játékok" fogalma alá tartoznak. Következésképpen az 1996-os törvény csak a jogalkotói akarat nyilvánvalóvá tételének minősül, és az nem tartalmaz a sorsolásos játékokról szóló törvény hatályára vonatkozó tárgyi módosítást.

31 A 2001. január 29-i véleményében azonban a Kommerskollegium (svéd kereskedelmi tanács), amelytől ebben a kérdésben kért tanácsot a svéd kormány, ezzel ellentétes következtetésre jutott.

32 Tekintettel erre a bizonytalanságra, a svéd kormány javasolta az 1996-os és az 1999-es törvények hatályon kívül helyezését, és az azok által a sorsolásos játékokról szóló törvényben tett módosítások megismétlését egy új törvényjavaslatban, amelyet a 83/189 irányelv alapján közölnek a Bizottsággal.

33 A törvényjavaslatot ezt követően a svéd jogalkotó elfogadta mint a sorsolásos játékokról szóló törvényt módosító (2001:1045) törvényt [lag om ändring i lotterilagen (2001:1045), SFS 2001., 1045. sz.], amely 2002. január 1-jén lépett hatályba.

34 A főügyész úgy véli, hogy a svéd kormány azon értelmezése, amely szerint a sorsolásos játékokról szóló törvénynek az 1996-os törvény általi módosításait a 83/189 irányelv alapján nem kellett közölni a Bizottsággal, mivel azok nem tartalmaztak a sorsolásos játékokról szóló szabályozásban semmilyen tárgyi módosítást, természetesen fenntartható. Okkal lehet azt gondolni, hogy a „lyckohjulsspel" a „más játékok" kategóriájába tartozik, amely ez utóbbi törvény 3. cikkének 3. pontjában szerepel. E rendelkezés megfogalmazása egyértelműen jelöli, hogy erről van szó.

35 Mindazonáltal valamennyi jelen lévő érv összességének vizsgálata a 83/189 irányelv alapján a közlési kötelezettség elfogadásához vezetne. A sorsolásos játékokról szóló törvény előkészítési munkái jelzik, hogy a „más hasonló játékok" kategóriája csak utal az ugyanezen rendelkezésben szereplő „betűláncokra". Ezenkívül figyelembe kell venni azt a tényt, hogy a svéd parlament hatályon kívül helyezte az 1996-os törvénynek a sorsolásos játékokról szóló törvényben tett módosításait, amelyek ismét hatályossá váltak, miután azokat a Bizottsággal közölték, a jelen ítélet a 32. pontjában említetteknek megfelelően.

36 Ez azt jelenti, hogy az említett módosítások alapján a „lyckohjulsspelt" a sorsolásos játékokról szóló törvény hatálya alá tartozó játékautomataként osztályozták, és abba egy új határozott tilalmat vezettek be, amely az ez utóbbi törvény 6. cikkében felsoroltaktól eltérő játékautomatákat érinti.

37 Márpedig egy ilyen tilalomról való értesítés elmulasztásából az következik, hogy arra magánszemélyekkel szemben nem lehet hivatkozni. A főügyész ebben a tekintetben azt állítja, hogy a játékautomatára vonatkozó műszaki szabványokra és szabályokra a 83/189 irányelv vonatkozik, és az nem ír elő semmilyen kifejezett kivételt a közlési kötelezettség alól az ilyen szabványok kisebb módosításai vagy egyértelművé tétele esetén.

38 Tekintettel ezekre a tényekre a főügyész kijelenti, hogy a jelen esetben nem ellenzi az S. Lindberg ellen tiltott szerencsejáték szervezésének bűncselekménye miatt indított büntetőeljárás megszüntetését.

39 E körülmények között a Högsta domstolen az eljárás felfüggesztéséről határozott és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

1. Minősülhet-e a nemzeti jogban bevezetett, egy termék használatát megtiltó rendelkezés olyan műszaki szabálynak, amely a [83/189] irányelv szerinti közlési kötelezettség alá esik?

2. Minősülhet-e a nemzeti jogban bevezetett, egy termék használatával kapcsolatos szolgáltatást megtiltó rendelkezés olyan műszaki szabálynak, amely a [83/189] irányelv szerinti közlési kötelezettség alá esik?

3. Valamely termék gyártásával kapcsolatos szolgáltatás újraszabályozása a nemzeti jogban olyan műszaki szabálynak minősül-e, amely a [83/189] irányelv szerinti közlési kötelezettség alá esik, ha az új szabályozás kihat a termék használatára?

4. Milyen jelentőséggel bírnak az [83/189] irányelv által előírt közlési kötelezettség szempontjából az alábbi tényezők?

   — az engedélyezés valamely feltételének tilalommal történő felváltása a nemzeti jogban,

— egy termék/szolgáltatás jelentős vagy kevésbé jelentős értéke,

— a termék/szolgáltatás piacának mérete, vagy

— az új tagállami rendelkezés által a használatra gyakorolt hatás, amely vagy a használat teljes tilalmát, vagy a használati lehetőségek egyikére vonatkozó tilalmat vagy korlátozást jelentheti?

Bevezető észrevételek

40 Bevezetésként, először meg kell állapítani, ahogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozat indokolásából kitűnik, hogy azok a nemzeti rendelkezések, amelyekről a kérdést elterjesztő bíróság meg kívánja tudni, hogy a 83/189 irányelv hatálya alá tartoznak-e, az 1996-os törvénnyel módosított sorsolásos játékokról szóló törvény (a továbbiakban: a módosított sorsolásos játékokról szóló törvény) rendelkezései, amelyek 1997. január 1-jén léptek hatályba, és a játékautomaták üzemeltetésével való szerencsejáték szervezésének tilalmát tartalmazzák, azaz az alapügyben szereplő „lyckohjulsspel" tilalmát, amelynek az a lényeges tulajdonsága, hogy a nyereményt nem közvetlenül a gép fizeti ki, hanem a játékos kérelmére személyesen adják át.

41 A svéd kormány azonban azt állítja, hogy a sorsolásos játékokról szóló törvény eredeti változata már tartalmazott egy ilyen tilalmat, és az 1996-os törvény e tilalom egyértelművé tételére korlátozódott. Mivel a nemzeti szabályozásnak ez az értelmezése, amelyet – ahogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból

kitűnik — számos svéd bíróság nem követett, amelyek között fellebbviteli bíróságok is vannak, a nemzeti jog vitatott értelmezésének kérdésére vonatkozik, ami nem tartozik az előzetes döntéshozatal iránti kérelem keretében eljáró Bíróság hatáskörébe.

42 Következésképpen az előterjesztett kérdések megválaszolásának céljából ragaszkodni kell az előzetes döntéshozatalra utaló határozat adataival, amely szerint a szóban forgó tilalmat a sorsolásos játékokról szóló 1996-os törvény vezette be.

43 Másodszor, annak feltételezése esetén, hogy a módosított sorsolásos játékokról szóló törvény vonatkozó rendelkezései műszaki szabályoknak minősülnek, az érintett tagállam köteles lett volna azokat tervezet formájában közölni a 83/189 irányelv 94/10 irányelvvel módosított szövegváltozata értelmében (lásd, többek között, ebben az értelemben, a C-33/97. sz. Colim-ügyben 1999. június 3-án hozott ítélet [EBHT 1999., I-3175. o.] 25. és 26. pontját).

44 Meg kell említeni, hogy a 83/189 irányelvnek az alapügyre alkalmazható változata csak közlési kötelezettséget írt elő a termékekre vonatkozó műszakiszabály-tervezetek esetében.

45 Az 1998. július 20-i 98/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv elfogadását követően, amely módosítja a műszaki szabványok és szabályok terén történő információszolgáltatási eljárás megállapításáról szóló 98/34/EK irányelvet (HL L 217., 18. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 20. kötet, 337. o.), a műszaki szabályok tervezetei közlési kötelezettségének a hatályát kiterjesztették a egyes szolgáltatásokra vonatkozó műszaki szabályok tervezeteire is, amelyek az alapügyben nem szerepelnek, a műszaki szabványok és szabályok és az információs társadalom szolgáltatásaira vonatkozó szabályok terén történő információszolgáltatási eljárás megállapításáról szóló, 1998. június 22-i 98/34/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 217., 18. o.) 1. cikke 2. pontjában meghatározott információs társadalomra vonatkozókra. Ez az irányelv azonban nem vehető figyelembe az alapügy esetében.

46 Harmadszor, a portugál kormány emlékeztet, hogy a Bíróság már határozott úgy, hogy a szerencsejáték- vagy pénznyerőgép-üzemeltetési tevékenységet, akár szétválasztható, akár nem a termelésre, a behozatalra és az ilyen gépek elosztására vonatkozó tevékenységtől, szolgáltatási tevékenységnek kell minősíteni az EK-Szerződés értelmében, és ennélfogva azokra nem vonatkozhat az áruk szabad mozgásáról szóló EK 30. és 34. cikk (jelenleg, módosítást követően EK 28. és EK 29. cikk) (lásd a C-6/01. sz., Anomar és társai ügyben 2003. szeptember 11-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-8621. o.] 56. pontját).

47 E kormány szerint ebből következik, hogy a 83/189 irányelv, amelynek hatálya megegyezik a Szerződésnek az áruk szabad mozgására vonatkozó rendelkezéseinek hatályával, csak akkor alkalmazható a jelen ügyben, ha az a Szerződés említett rendelkezései hatálya alá, és nem a szolgáltatás nyújtásának hatálya alá tartozik. Mivel amennyiben az ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy az olyan játékok üzemeltetését, mint amelyek az alapügyben szerepelnek, szolgáltatásnyújtásnak lehet minősíteni, az említett irányelv nem alkalmazható erre az eljárásra.

48 Ebben a tekintetben emlékeztetni kell, hogy a 83/189 irányelv egy előzetes ellenőrzéssel támogatja az áruk szabad mozgását, amely a Közösség egyik alapja (lásd különösen a C-226/97. sz. Lemmens-ügyben 1998. június 16-án hozott ítélet [EBHT 1998., I-3711. o.] 32. pontját).

49 A 83/189 irányelv hatálya azonban, mint amely lényegében a műszaki szabály fogalmán alapul, elvileg autonóm módon van meghatározva, és nem függ minden esetben attól, hogy a Szerződésnek az áruk szabad mozgására vonatkozó rendelkezéseivel összeegyeztethető-e.

50 Erre az a tény ad magyarázatot, hogy a 83/189 irányelv egy megelőző ellenőrzés eljárási mechanizmusát írja elő, amely lehetővé teszi annak megvizsgálását, hogy egy műszaki szabályt tartalmazó nemzeti szabványra vonatkoznak-e a Szerződésnek az áruk szabad mozgására vonatkozó rendelkezései, és amennyiben ez így van, annak vizsgálatát, hogy egy ilyen szabály összeegyeztethető-e azokkal.

51 A műszaki szabályok közösségi kereskedelemre gyakorolt esetleges hatásai nem minősülnek a 83/189 irányelv által hatálya meghatározására fenntartott ismérvnek.

52 Hasonlóképpen, amennyiben valós, hogy az áruk tagállamok közötti kereskedelmének akadályai igazolhatóak, ha azok egy közérdekű cél kényszerítő követelményének kielégítéséhez szükségesek, ezek az igazolások, amelyekre többek között a portugál kormány által a Bírósághoz benyújtott észrevétel hivatkozik, nem minősülnek a 83/189 irányelvben annak hatálya meghatározására előírt ismérvnek sem, különösen mivel az ilyen megfontolások idegenek a műszaki szabály fogalmától.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első két kérdésről

53 Az első két kérdésével, amelyeket együttesen kell megvizsgálni, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra kér választ, hogy az olyan nemzeti rendelkezések, mint a módosított sorsolásos játékokról szóló törvény rendelkezései, amennyiben megtiltják az egyes játékautomaták üzemeltetése általi szerencsejáték-szervezést, műszaki szabálynak minősülnek-e a 83/189 irányelv 1. cikkének 9. pontja alapján.

54 A 83/189 irányelv 1. cikkének 9. pontjából következik, hogy a „műszaki szabály" fogalma három kategóriából áll úgymint először „műszaki leírás", az említett irányelv 1. cikkének 2. pontja értelmében, másodszor, az ezen irányelv 1. cikkének 3. pontjában meghatározott „más követelmény", és harmadszor „egy termék gyártásának, behozatalának, értékesítésének, vagy használatának megtiltása", amelyre ugyanezen irányelv 1. cikke 9. pontjának első albekezdése vonatkozik.

55 Először, a 83/189 irányelv 1. cikkének 2. pontjában érintett műszaki leírások kategóriájához való tartozásuk alapján az alapügyben szereplő nemzeti rendelkezésekhez hasonló nemzeti rendelkezéseknek az esetleges műszaki szabállyá minősítése esetében a módosított sorsolásos játékokról szóló törvény 24a. cikke valóban a játékgépek egy meghatározott kategóriája használatának tilalmára vonatkozik, amelyet azok néhány különös jellemzője alapján határoztak meg.

56 A jelen esetben azonban e rendelkezéseket a 83/189 irányelv 1. cikkének 2. pontja alapján nem lehet „műszaki leírásnak" minősíteni.

57 Ahogyan arról a Bíróság már határozott, a technikai leírás fogalma előfeltételezi, hogy a nemzeti intézkedés szükségképpen a termékre vagy annak csomagolására magára vonatkozzon, és ennélfogva meghatározza a termék egyik megkövetelt jellemzőjét (lásd, ebben az értelemben, a C-278/99. sz. Van der Burg-ügyben 2001. március 8-án hozott ítélet [EBHT 2001., I-2015. o.] 20. pontját; a C-390/99. sz. Canal Satélite Digital-ügyben 2002. január 22-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-607. o.] 45. pontját és a C-159/00. sz. Sapod Audic-ügyben 2002. június 6-án hozott ítélet [EBHT 2002., I-5031. o.] 30. pontját).

58 Meg kell tehát állapítani, hogy az alapügyben szereplőhöz hasonló nemzeti intézkedés alapvetően azokhoz az üzemeltetőkhöz intézett tilalmat tartalmaz, amelyek, mint például S. Lindberg, a játékosok, azaz a fogyasztók rendelkezésére szeretnének bocsátani bizonyos típusú jákékautomatákat.

59 Egy ilyen intézkedés következésképpen a játékautomata-berendezésekre vonatkozó szolgáltatás nyújtásával foglalkozó vállalkozások tevékenységének szabályozására vonatkozik. A Bíróság már határozott akként, hogy egy nemzeti intézkedés, amely a vállalkozások alapítását feltételekhez köti, mint például azok a rendelkezések, amelyek egy szakmai tevékenység gyakorlását előzetes engedélytől teszik függővé, nem minősülnek műszaki szabályoknak (lásd, ebben az értelemben, a C-194/94. sz. CIA Security International-ügyben 1996. április 30-án hozott ítélet [EBHT 1996., I-2201. o.] 25. pontját.

60 Az említett intézkedés nem szükségképpen egy termékre vagy a csomagolására utal, ennélfogva nem rögzíti a 89/189 irányelv 1. cikkének 2. pontjában a termék egyik megkövetelt jellemzőjét sem, ahogyan a Bíróság a hivatkozott ítélkezési gyakorlatában a jelen ítélet 57. pontjában értelmezte.

61 Egy ilyen értelmezést alátámaszt a műszaki szabványok és szabályok terén történő információszolgáltatási eljárás megállapításáról szóló 83/189 irányelv második módosítására vonatkozó tanácsi irányelvjavaslathoz fűzött indokolás (HL 1992. C 340., 7. o.); ez a javaslat az Európai Unió Tanácsa általi elfogadását követően a 94/10 irányelv lett.

62 Ez utóbbi irányelvvel, amely az időbeli hatálya alapján az alapügyre alkalmazandó, a műszaki szabályok második kategóriáját „egyéb követelmények" elnevezéssel illesztették a 83/189 irányelvbe.

63 Felmerül ezért a kérdés, hogy egy olyan nemzeti intézkedés, mint amely az alapügyben fordul elő, a 83/189 irányelv 1. cikkének 3. pontja értelmében minősülhet-e „egyéb követelménynek", amely ugyanezen cikk 9. pontja alapján műszaki szabálynak is minősül.

64 Ebben a tekintetben az említett indokolás 18. pontja kimondja többek között, hogy mivel a 83/189 irányelv eredeti szövege nem vette figyelembe a termékre annak forgalomba hozatalára tekintettel, elsősorban biztonsági okokból előírt műszaki szabályokat, szükségesnek bizonyult a fogalom bővítése.

65 A Bizottság az említett indokolásban kifejtette, hogy az egyéb követelmények fogalmának bevezetése által tervezte a 83/189 irányelv eredeti hatályának kibővítését, azért, hogy az a fogyasztóvédelemről szóló nemzeti intézkedésekre is vonatkozzon, amelyek a termék figyelembevételével, annak forgalomba hozatalát követően keletkezett követelményeket tartalmazzák, többek között azokat, amelyek a termék lehetséges felhasználására vonatkoznak.

66 Az indokolás ugyanezen pontjában megállapítja, hogy a 83/189 irányelv hatályának e kibővítésével az irányelv azokra a szabályozásokra vonatkozik, amelyek a termékre hatással lehetnek, és alkalmasak a piac torzítására.

67 Meg kell említeni, hogy az „egyéb követelmény" fogalmának meghatározását, amely a Bizottság által a Tanácshoz benyújtott irányelvjavaslatban szerepel, ez utóbbi elfogadta, és az ekként szerepel a 94/10 irányelv végleges szövegében.

68 Tekintettel ezekre a tényekre, meg kell állapítani, hogy egy olyan nemzeti intézkedésre, mint amely az alapügy tárgya, különösen vonatkozik az „egyéb követelmény" fogalma, amelyet a 94/10 irányelv illesztett a 83/189 irányelvbe ez utóbbi irányelv hatályának kibővítése céljából, következésképpen az nem tartozik a műszaki előírások kategóriájába.

69 Voltaképpen egy termékkel, közelebbről a játékautomatákkal szemben támasztott követelményről van szó, alapvetően a fogyasztók, közelebbről az érintett játékosok védelmének indokaira tekintettel.

70 E körülmények között egy olyan tilalom, mint amelyet a módosított sorsolásos játékokról szóló törvény megfelelő rendelkezései írnak elő, a 83/189 irányelv 1. cikkének 9. pontja értelmében a termék használatára vonatkoznak.

71 Ezenkívül az alapügyben előforduló követelmény nem a forgalomba hozataluk miatt kötelező a játékgépekre, hanem a forgalomba hozatal utáni életciklusukra vonatkozik a 83/189 irányelv 1. cikkének 3. pontjában előírt „egyéb követelmények" fogalmának meghatározása értelmében.

72 Abból a célból, hogy „egyéb kategóriának" minősülhessen a 83/189 irányelv 1. cikkének 3. pontja értelmében, egy olyan követelménynek, mint amely az alapügyben előforduló játékautomaták használatának megtiltása, a jelen esetben az érintett termék használatára vonatkozó olyan „feltételnek" kell minősülnie, amely jelentős módon befolyásolhatja a termék összetételét, természetét, valamint értékesítését.

73 Felmerül azonban a kérdés, hogy az említett tilalmat az érintett termék használatára vonatkozó „feltételnek" kell-e minősíteni, vagy ellenkezőleg, a 83/189 irányelv 1. cikkének 9. pontjában említett műszaki szabály harmadik kategóriájába tartozó nemzeti intézkedésről van szó, amelyet szintén a 94/10 irányelv illesztett az előbbi irányelvbe, azaz amely „a tagállamoknak [...] egy termék használatának megtiltására vonatkozó törvényi rendelkezéseket" tartalmaz.

74 Az alapügyben előfordulóhoz hasonló nemzeti intézkedés műszaki szabályainak az egyik vagy a másik kategóriába való tartozása az intézkedés által elrendelt tilalom hatályától függ.

75 Ebben a tekintetben lényeges, hogy a műszaki szabályok 83/189 irányelv 1. cikkének 9. pontjában meghatározott harmadik kategóriája az ugyanazon cikk 3. pontjának értelmében vett egyéb követelmények által alkotott második kategóriától eltérően nem tartalmazza azt a feltételt, amely szerint az érintett tilalom az érintett termék összetételének, természetének valamint az értékesítésének jelentős befolyásolására alkalmas.

76 A műszaki szabályoknak ez a harmadik kategóriája, amely többek között a használat tilalmára vonatkozik, szükségszerűen olyan intézkedéseket érint, amelyek hatálya egyértelműen túlmegy a termék néhány lehetséges felhasználásának korlátozásán, nem szorítkozik tehát azok használatának egyszerű korlátozására.

77 Ahogy azt a főtanácsnok indítványának 70. pontjában megemlítette, a műszaki szabályoknak ez a kategóriája különösen azokat a nemzeti intézkedéseket érinti, amelyek nem tesznek lehetővé az érintett terméktől ésszerűen elvárható tisztán másodlagos használattól eltérő használatot. A kérdést előterjesztő bíróságra hárul annak megvizsgálása, hogy ez így van-e az alapügyben előforduló nemzeti rendelkezésben foglalt tilalom esetében.

78 Amennyiben e vizsgálatot követően az válik nyilvánvalóvá, hogy az alapügyben ez nincs így, az említett nemzeti rendelkezés „egyéb követelménynek" minősülhet, ennélfogva nem vitatott, hogy egy ilyen, a termék használatára vonatkozó követelmény teljesítése az érintett tagállamban *de jure* kötelező a 83/189 irányelv

1. cikkének 9. pontja értelmében. Ennek feltételezése esetén azonban szintén a kérdést előterjesztő bíróságra hárul annak vizsgálata, hogy a szóban forgó tilalom jelentős módon befolyásolhatja-e a termék összetételét, természetét, valamint értékesítését az említett irányelv 1. cikkének 3. pontja értelmében.

79 A kérdést előterjesztő bíróság által elvégzendő vizsgálatok során többek között meg lehet vizsgálni a portugál kormány által hivatkozott érv lehetséges hatását, amely szerint az érintett játékautomaták programozhatók és szükség esetén újraprogramozhatók, hogy eltérő feladatokat láthassanak el.

80 Az előzőekre tekintettel az első két kérdésre úgy kell válaszolni, hogy az olyan nemzeti rendelkezések, mint a módosított sorsolásos játékokról szóló törvény, amennyiben azok a bizonyos játékautomaták üzemeltetése általi szerencsejáték szervezésének tilalmát tartalmazzák, a 83/189 irányelv 1. cikkének 9. pontja értelmében műszaki szabálynak minősülhetnek, amennyiben megállapításra kerül, hogy a szóban forgó tilalom hatálya olyan, hogy az érintett terméktől ésszerűen elvárható tisztán marginális használattól eltérő használatot nem tesz lehetővé; vagy ez nincs így, megállapításra kerül, hogy ez a tilalom jelentősen befolyásolhatja az említett termék összetételét, természetét vagy forgalmazását.

A harmadik kérdésről

81 A harmadik kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra kér választ, hogy egy olyan nemzeti rendelkezésben, mint az 1996-os törvény, a termék szerkezetéhez kapcsolódó szolgáltatás újrameghatározása, amely bizonyos szerencsejátékgépek üzemeltetéséből áll, minősülhet-e műszaki szabálynak, amelyet a 83/189 irányelv szerint közölni kell, ha az új meghatározás hatással van a termék használatára.

82 Ebben a tekintetben legelőször emlékeztetni kell, hogy a 83/189 irányelv 1. cikkének 9. pontja szerint nem minősülne műszakiszabály-„tervezetnek", következésképpen nem vonatkozna a közlési kötelezettség egy nemzeti intézkedésre, amely, anélkül hogy azokhoz műszaki leírást, új vagy kiegészítő követelményeket fűzne, megismétli vagy felváltja a fennálló műszaki szabályokat, amennyiben ezeket a szabályokat az említett irányelv hatálybalépését követően fogadták el, és a Bizottsággal megfelelő módon közölték (lásd, ebben az értelemben, a fent hivatkozott Colim-ítélet 22. pontját). A jelen ügyben figyelembe kell venni a Svéd Királyságban a 83/189 irányelv hatálybalépésének időpontját.

83 Ezt követően, ahogy a jelen ítélet 41. pontjában megemlítésre került, annak a kérdése, hogy a játékautomaták, különösen az alapügyben előforduló „lyckohjulsspel" üzemeltetése általi szerencsejáték-szervezésre vonatkozó tilalom, már a sorsolásos játékokról szóló törvény eredeti változatban elő volt-e írva, így az 1996-os törvény csak e pont egyértelművé tételére korlátozódott, vagy hogy ezzel ellentétben az említett tilalom csak ez utóbbi törvény által került a sorsolásos játékokról szóló törvénybe, nemzeti jogi kérdésnek minősül, amely a kérdést előterjesztő bíróság hatáskörébe tartozik.

84 Végül, az első két kérdésre adott válaszból következik, hogy egy olyan nemzeti intézkedés, amely korlátozást vezet be egy olyan szolgáltatás esetében, amely egyes játékautomaták üzemeltetésére vonatkozik, bizonyos feltételek mellett műszaki szabálynak minősülhet, amelyet a 83/189 irányelv alapján közölni kell.

85 Az előzőekre tekintettel úgy kell megválaszolni a harmadik kérdést, hogy egy nemzeti szabályozásban egy termék szerkezetéhez kapcsolódó szolgáltatás újrameghatározása, különösen amely egyes szerencsejátékgépek üzemeltetéséhez kötődik, műszaki szabálynak minősülhet, amelyet a 83/189 irányelv alapján közölni kell, ha ez az új szabályozás nem korlátozódik arra, hogy anélkül, hogy azokhoz műszaki leírást,

új vagy kiegészítő követelményeket fűzne, megismétli vagy felváltja a fennálló műszaki szabályokat, amennyiben ezeket a szabályokat az említett irányelv hatálybalépését követően fogadták el, és a Bizottsággal megfelelően közölték, amennyiben azokat 83/189 irányelvnek az érintett tagállambeli hatálybalépését követően állapították meg.

A negyedik kérdésről

86 A negyedik kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság arra kér választ a Bíróságtól, hogy milyen jelentőséget kell tulajdonítani a 83/189 irányelvben előírt közlési kötelezettség céljából következő körülményeknek:

— a nemzeti szabályozásban egy engedélyezési rendszerről egy tilalmi rendszerre való átállás;

— a termék/szolgáltatás jelentős vagy kevésbé jelentős értéke;

— a termék/szolgáltatás piacának mérete;

— a belső jog új rendelkezéseinek a felhasználásra gyakorolt hatása, ez a felhasználás állhat a használat teljes tilalmából, vagy a lehetséges felhasználási területek egyikén a tiltott vagy korlátozott használatból?

87 A kérdést előterjesztő bíróság által említett első körülmény, azaz a nemzeti szabályozásban az engedélyezési rendszerről a tilalmi rendszerre való átállás esetében emlékeztetni kell, hogy a Bíróság már határozott akként, hogy azok a nemzeti rendelkezések, amelyek a vállalkozások alapítására vonatkozó feltételek előírására korlátozódnak, mint amelyek egy szakmai tevékenység gyakorlását egy előzetes engedélytől teszik függővé, nem minősülnek műszaki szabályoknak a 83/189 irányelv 1. cikkének 9. pontja értelmében. A műszaki szabályok e rendelkezés értelmében termékek jellemzőit meghatározó leírások, és nem a gazdasági szereplőket érintő leírások (lásd a fent hivatkozott Canal Satélite Digital-ítélet 45. pontját és a hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

88 Ebből következik, hogy egy nemzeti rendelkezés, amely egyes játékautomaták üzemeltetéséből álló szolgáltatások engedélyezési rendszerét szabályozza, nem minősül műszaki szabálynak a 83/189 irányelv 1. cikkének 9. pontja értelmében.

89 A 83/189 irányelvben előírt közlési kötelezettség kérdésére vonatkozóan, a bizonyos játékautomaták üzemeltetéséből álló szolgáltatásokat betiltó rendszer tekintetében meg kell említeni, hogy egy ilyen kérdés összekeveredik a negyedik előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés negyedik körülménye által felvetett kérdéssel.

90 Ahogyan az az első két kérdésre adott válaszban megállapításra került, egy ilyen szolgáltatás tilalmát tartalmazó nemzeti rendelkezés, bizonyos feltételek mellett között műszaki szabálynak minősülhet a 83/189 irányelv 1. cikkének 9. pontja értelmében.

91 A negyedik előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés második és harmadik körülménye esetében emlékeztetni kell, hogy amint a jelen ítélet 50. pontjában

megemlítetésre került, a 83/189 irányelv a megelőző ellenőrzés eljárási mechanizmusát írja elő, amely lehetővé teszi annak vizsgálatát, hogy egy műszaki szabályt tartalmazó nemzeti szabványra vonatkoznak-e az áruk szabad mozgására vonatkozó szerződéses rendelkezések, és amennyiben ez így van, egy ilyen szabvány összeegyeztethető-e azokkal.

92 Ebben a tekintetben emlékeztetni kell, hogy a jelen ítélet 51. pontjában úgy rendelkezik, hogy a műszaki szabályok közösségi kereskedelemre gyakorolt esetleges hatásai nem minősülnek a 83/189 irányelv által a hatálya meghatározására fenntartott ismérvnek, különösen ami az általa előírt közlési kötelezettséget illeti.

93 Amennyiben egy nemzeti intézkedés annak hatálya alá tartozik, a 83/189 irányelvben szereplő megelőző ellenőrzés eljárási mechanizmusa adott esetben lehetővé teszi az ilyen hatások értékelését.

94 Egyebekben, ahogy a főtanácsnok indítványának 86. pontjában megemlítette, a 83/189 irányelvben a közlési kötelezettség korlátozására megállapított szabályok nem írnak elő *de minimis* kivételt, azaz olyan kivételt, amely értelmében ez alól a kötelezettség alól ki lennének zárva a közösségi kereskedelemre a viszonylag csekély hatást gyakorló nemzeti rendelkezések.

95 Az előzőekre tekintettel a negyedik kérdésre úgy kell válaszolni, hogy:

— a nemzeti szabályozásban egy engedélyezési rendszerről egy tiltási rendszerre való átállás releváns körülmény lehet a 83/189 irányelvben előírt közlési kötelezettségre tekintettel;

— egy termék vagy szolgáltatás jelentős vagy kevésbé jelentős értéke, vagy a termék, vagy a szolgáltatás piacának mérete olyan körülmények, amelyek nem bírnak jelentőséggel az említett irányelvben előírt közlési kötelezettség szempontjából.

A költségekről

96 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a nemzeti bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez utóbbi bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

1) **Az olyan nemzeti rendelkezések, mint az (1996:1168) törvénnyel [lag om ändring i lotterilagen (1996:1168)] módosított sorsolásos játékokról szóló (1994:1000) törvény [lotterielagen (1994:1000)], amennyiben azok a bizonyos játékautomaták üzemeltetése általi szerencsejáték szervezésének tilalmát tartalmazzák, az 1994. március 23-i 94/10/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel módosított, a műszaki szabványok és szabályok terén történő információszolgáltatási eljárás megállapításáról szóló, 1983. március 28-i 83/189/EK tanácsi irányelv 1. cikkének 9. pontja értelmében műszaki szabálynak minősülhetnek, amennyiben megállapításra kerül,**

hogy a szóban forgó tilalom hatálya olyan, hogy az érintett terméktől ésszerűen elvárható tisztán marginális használattól eltérő használatot nem tesz lehetővé; vagy ha ez nincs így, megállapításra kerül, hogy ez a tilalom jelentősen befolyásolhatja az említett termék összetételét, jellegét vagy forgalmazását.

2) **Egy termék szerkezetéhez kapcsolódó szolgáltatás újbóli meghatározása, különösen amely egyes szerencsejátékgépek üzemeltetéséhez kötődik, ahogyan arról a sorsolásos játékokról szóló törvényt módosító (1996:1168) törvény rendelkezik, műszaki szabálynak minősülhet, amelyről a 94/10 irányelvvel módosított 83/189 irányelv alapján közölni kell, ha ez az új szabályozás nem korlátozódik arra, hogy — anélkül, hogy azokhoz műszaki leírást, új vagy kiegészítő követelményeket fűzne —, megismétli vagy felváltja a fennálló műszaki szabályokat, amennyiben ezeket a szabályokat az említett irányelv hatálybalépését követően fogadták el, és az Európai Közösségek Bizottságával megfelelően közölték, amennyiben azokat 83/189 irányelvnek az érintett tagállambeli hatálybalépését követően állapították meg.**

3) **A nemzeti szabályozásban egy engedélyezési rendszerről egy tiltási rendszerre való átállás jelentőséggel bíró körülmény lehet a 94/10 irányelvvel módosított 83/189 irányelvben előírt közlési kötelezettség szempontjából.**

Egy termék vagy szolgáltatás jelentős vagy kevésbé jelentős értéke, vagy a termék, vagy a szolgáltatás piacának mérete olyan körülmények, amelyek nem bírnak jelentőséggel az említett irányelvben előírt közlési kötelezettség szempontjából.

Aláírások